11182/P

55 51

TENTAMEN MEDICUM

DE

PLEUROPNEUMONIA INFLAMMATORIA,

QUOD, divinâ aſpirante gratiâ, in auguſtiſſimo Ludovicæo medico Monſpelienſi, argumentantibus ILLUSTRISSIMIS PROFESSORIBUS REGIIS D. D. P. J. BARTHEZ, Univerſitatis Cancellario; G. RENÉ, Decano; A. GOUAN, Pro-Decano; F. BROUSSONET; F. VIGAROUS; H. L. BRUN; H. FOUQUET; ad primam appollinarem lauream conſequendam, publicis ſubjiciebat diſputationibus, AUCTOR RAIMONDUS ARDUSSET, Vazatenſis, in novâ partitione dictâ *Département de la Gironde*, olim apud Aquitanos; in almâ Burdigalenſi Facultate liberalibus in artibus jam laureatus, celebris hujuſdem urbis Muſei ſocius, nec-non in hâc-ce ſaluberrimâ Univerſitate medicâ jam-dudum Alumnus, pro trimeſtri januarii anni 1791.

MONSPELII,

Ex Typis JOSEPHI-FRANCISCI TOURNEL, Univerſitatis Medicinæ Typographi & Bibliopolæ,

M. DCC. XCI,

Quicumque artem medicam integrè adſequi velit, primùm quidem temporum anni rationem habere debet, deindè ventorum. Hipp. *de aër. loc. & aq.*

WELLCOME INSTITUTE LIBRARY

AVUNCULO. SUO. CARISSIMO.

ET. COLENDISSIMO.

AMICO. INTEGERRIMO.

ANDREÆ. FUMAT.

PRIMUM. È. MUNICIPALIBUS. VIRIS.

NUNC. ADMINISTRATORI. APUD.

VAZATENSES. DIGNISSIMO.

Tuum ergà me, Cariſſime Avuncule, memori animo recolens amorem, primum juvenilis calami, in arte medicâ conamen, lubenter ad te defero. Mihi enim non ſatisfeciſſe putarem, ſi tempus illud quod mihi nunc ſuboritur votis meis accomodatiſſimum, prætermitterem, abſque publico ergà te monumento. Aſt quàm doleo, me modo digniori non poſſe juſtiſſimas promere teſtificationes! Verum quale eſt ſcriptum conſecratumque tentamen, tanquam publicum meæ ergà te gratitudinis teſtimo-

nium, benigno accipias lumine, te obteſtor. Felix ego, ſi id à te obtineam! Felicior, ſi me etiàm ſemper amicum habeas illo ſtudio. quo me hactenùs tàm liberaliter es proſecutus! Quod mihi erit reliquum, pro tot tantiſque, ſitienter appeto, ut per longam adhuc annorum ſeriem quam clementiſſimè ſpiritu fruaris. Vive itaque felix! Vive ſoſpites incolumeſque dies! Quo animo ergà te, nunquam non perſeverabit,

Addictiſſimus & reverendiſſimus
ſororis filius.

RAIMONDUS ARDUSSET.

NATIONI,
LEGI,
REGI.

TENTAMEN MEDICUM

DE

PLEUROPNEUMONIA INFLAMMATORIA.

TOT interque tantas ac propè infinitas morboſorum affectuum copias, quæ hominum ſanitati quotidianas ſtruunt inſidias, nullæ frequentiùs occurrunt, quàm inflammationes genuinæ, queis pectus obſeſſum tenetur, queiſque modo tàm præcipiti luctuoſa parantur funera. Haſce morboſas affectiones tironis viribus accommodatiores, utpotè omnibus cognitas, nec-non à clar. viris de re medicâ optimè meritis perſpicuè delineatas, pro tentamine prodeunte in lucem, evolvere mihi eſt animus. Aſt rerum concatenatio & horum elucidatio, quæ ad theoriam & curationem referuntur, tot in medium duxere lites, ut ſæpè ſæpiùs incœptum illud titu-

bantes terruerit vires ingenii, quod nec tractationum conſuetudo, nec, quâ opus eſt, eruditio ornant. Verùm eximiis Auctorum obſervatis innixus, ſicuti & lectionibus hac in ſcholâ quotannis luculenter explanatis, incipiam. Intereà tamen, ſi illuſt. Prof. ſpecimen illud quod rudi tremulentâque manu ſum aſſecutus, haud benè expoſitum judicetis, ſi quid inter legendum vobis occurrerit minùs benè conditum, ſanæque Medicinæ minùs conſonum, mihi mearumque virium tenuitati, ignoſcatis, vos enixè rogo.

Diù multùmque fuit diſputatum, de inſtituendâ pleuritidis ac peripneumoniæ differentiâ. Alii *Hipp. Riviere*, *Van-Swieten*, *Lieutaud*, *Selle*, experientiâ duce teſtantur, binos illos affectus planè eſſe diverſos, diverſamque ſedem, pulmonem nempè & pleuram occupare, ita ut ſola pleura ſæpiſſimè inflammatione afficiatur, illæſo pulmone, aut ſaltem ita leviter affecto, ut morbus illius partis dici nequeat. Undè fit pleuritis, cùm pleura, & peripneumonia, cùm pulmo inflammatione laborat. Alii, *Servius*, *Sydenham*, *Hoffmann*, *Macbride*, *Triller*, *Cullen*, *Tiſſot* contendunt, ſuamque ſententiam auctoritate, ratione & experientia confirmant, in omni pleuritide ferè ſemper pulmonem cum pleurâ inflammari, & vice versâ, fluxione in utramque partem facilè decumbente. Quidquid ſit de variis illis opinionibus, quid immoraremur? Lubenter enim poſſumus fateri, pleuram, illæſis pul-

monibus, pulmones, illæsâ pleurâ, pulmoneſque ſimul cum pleurâ, inflammatione poſſe laborare. Aſt cum ſymptomatibus cuilibet affectui propriis morbi ſedem difficillimum ſit diſtinguere, cùm & inſupèr, noto jam mali fomite, nullum ferè ſit ac eſſentiale diſcrimen in ratione medendi; cùm tandem laborante pleurâ, pulmones facilè in conſenſum trahantur, & vice versâ, affectis pulmonibus, morbus ad pleuram uſque protendatur, quid nobis erit impedimento, quin, illa, aliave pars inflammetur, ad *pleuropneumoniæ* denominationem deſcendamus?

Pleuropneumoniam veram ſeu inflammatoriam ſævire teſtantur omnes, quotiès pectus laborat dolore lateris modò acuto, pungitivove, modò obtuſo, gravativo, ad inſpirationem adaucto, agminatìm ſtipantibus thoracis oppreſſione, tuſſi nunc ſiccâ, nunc humidâ, faciei rubore, acutâ febre, pulſu modò celeri, duro, tactumque ſerranti, modò parvo, molli. Quæ omnia, morbo furente, furunt.

Quibus ſignis pleuropneumonia præſens cognoſci poſſit, vidimus. Sequitur jam, ut de variis ipſiuſmet ſpeciebus, pauca dicantur. Humidam enim & ſiccam, veram & ſpuriam, ſymptomaticam & idiopaticam hanc affectionem dixerunt Auctores. Ubi ergò ab initio morbi ſputa per tuſſim educuntur, qualiacumque demùm hæc fuerint, dicitur *humida*. Si verò nihil, vel per exiguum expuitur, non ſolùm in morbi principio, ſed etiam

in ipſius progreſſu, ita ut ſicca, inaniſve tuſſis ægros vexet, *ſicca* vocatur. Ubi verò, membana ipſa coſtas internè ſuccingens, ſimulque pulmonum ſubſtantia inflammatione afficiuntur, *vera* nuncupatur: è contrariò, cùm ſuperiores his partes, integumentiſque externis magis vicinæ vexantur, *ſpuria* appellatur. Quandò à materie prægreſſi morbi in corpore ſtabulante, ſuboritur, *ſymptomatica*; hinc bilioſæ, gaſtricæ, rheumaticæ, catharrales & aliæ catervatim enaſcuntur, quæ omnes longè diſcrepantes, pro circumſtantiis conſtituunt morbos varios, variamque proindè ſibi vindicant medelam, ut optimè nos docent *Sauvages*, *Huxham*, *Stoll* & *Vigarous*, Practicus feliciſſimus, Univerſitatiſque Profeſſor clariſſimus. Quandò morbi cauſa, à primo ipſius morbi exordio, in locis intercoſtalibus hæſit, non verò in aliâ corporis parte priùs nata, dein relictâ priori ſede, has partes occupavit, tunc eſt *idiopatica*, ſeu primaria affectio. *Van-Swieten*. De hac tantùm ultimâ ſum dicturus, tùm ob paginarum anguſtiam, tùm quod frequentiſſimè per agros bacchatur & urbes.

Nunc de cauſis agendum eſt. Huc referuntur omnia quæcumque valent anſam præbere inflammationi tùm pleuræ tùm pulmonum; quæque omnia eò acriùs aſſurgere notum eſt, quod diatheſis inflammatoria in ſanguine jam ſit ſtabulans. Dudùm ab *Hipp.* fuit annotatum: *frigidum ventum, ſiccum dolores coſtarum & pectoris excitare*, aph. 5, lib. 3.

Et alio in locò : *tempore hiemali & vernali* (ubi hæc viget tempeſtas) *pleuritides ac peripneumonias maximè fieri, & quidèm vehementiſſimas.* Verum illud & conſtans illius parentis Medicinæ ſucceſſores ſuis obſervatis comprobàvere, quòd iis, qui acri rigente gelu, flanteque boreâ, excalefacto corpori *frigidam* ingerunt, pleuritico morbo pectus inflammatur. Hinc tot bajuli, venatores, ruſtici, milites, curſores, aurigæ, equiſones, operarii, idque omne genus hominum lethales pœnas luunt, quod à valido labore incalentes, nudo ferè corpore quieſcant, gratamque auram frigidiuſculam ſitienter captent. *Van-Swieten*, *Triller*, *Tiſſot.* Hinc plures ab eâdem causâ homines è vivis ad Acheronta ruunt, quàm peſte, fame, bello. *Sydenham.* Non minùs luctuoſa perpatiuntur funera à potu videlicèt perfrigido, cum eo ſe proluunt, ſudore multo dimanantes, atque ex itinere, vel foci calore, vel exercitatione quâlibet excalentes. Innumera apud Practicos occurrunt, quæ hæc confirmant. Nunquàm, inquit *Van-Swieten* : pleuritides ac peripneumonias magis ſævas, & citiùs lethales vidi, quàm à potu gelido affatìm hauſto. Juvenis, pilæ luſu dùm excaleſceret totus, hauſtis hauſtu repetito gelidiſſimis aquis, intrà trihorium lugendâ purpuream animam efflavit pleuritide. « Cette maladie (l'inflammation » de poitrine) eſt fréquemment produite par la » boiſſon froide, quand on a chaud ; & alors elle » eſt quelquefois ſi violente, qu'on l'a vue tuer

» le malade en trois heures ; un jeune homme » mourut au pied de la ſontaine même où il s'étoit » déſaltéré., *Tiſſot* » Memorabile eſt exemplum apud clar. *Boërhaave*, de juvene qui potu gelido ore propinato è ſuperis ſubità ferè nece fuerat peremptus. Sexcenta adhuc ſtant alia, quibus diræ enaſcuntur thoracis affectiones. Etenim anni tempeſtas, epidemia regnans, ſuppreſſio evacuationum, retroceſſio humorum ad cutem prorepentium, motus immodici, ſaltus nimii, veneris abuſus, animi pathemata, protractæ vigiliæ, & deniquè quæcumque ſanguinis velocitatem, fibrarumque tenſionem adaugere valent, inter millena, annumeranda veniunt, quæ facilem ſemitam pandunt lupo mox ovili ſævituro. Pro causâ verò pejore morborum lateris habuerunt Auctores, copioſam vini ingurgitationem, ac præprimis ſpirituum fermentatorum abuſum. Equidèm exclamat *Triller :* frequentiſſimas & acerrimas perpatiuntur pectoris affectiones, qui potui ſpirituoſiori, præſertim vini ſpiritui, plùs juſtò per vitam indulgent. « Les miſérables, dit *Tiſſot*, qui ſe livrent à l'ivrognerie » & à la boiſſon des liqueurs ſpiritueuſes ſont ſujets » à de fréquentes inflammations de poitrine, qui » ſonvent les emportent à la fleur de l'âge. »

Obſervationibus variis variorum haud infimi ſubſellii auctorum edocemur, non omnem ætatem diris mulctari pectoris inflammationibus. Monuit enim *Hipp. pleuritidem ac peripneumoniam non fieri*

tè *pubertatem.* (*Coac. prænot.*) Interim tamen
ndòque licet rariùs, & junioribus hic morbus
ntigit, aſſentientibus *Van-Swieten*, *Fouquet*,
ycæi, Prof. illuſt. Ob eamdem rationem, robuſ-
ſimos præ debilibus, exercitatiſſimos præ otioſis,
acilentos & ſanguineos præ obeſis & pituitoſis,
ros præ ſequiori ſexu, juvenes præ ſenibus, ado-
ſcentes præ junioribus pleuritidi ac peripneumoniæ
noxios vivere obſervavere *Sydenham*, *Van-
wieten*, *Stoll*, & præſertim *Triller*, ut videre
in eruditiſſimo ſimul atque utiliſſimo tractatu,
em de *pleuritide* conſcripſit; & reverà in his
ida vaſa, robuſta, contracta, humoreſque denſi,
riores & celeriùs moti; in iſtis verò, ſolidorum
xior compages, humoriſque pituitoſi in fluidis præ-
minium obſervantur.

His ità perpenſis, hariolari certò poterit medicus,
rum pleuropneumoniâ verâ laborare, ſi abſque
ltis prægreſſis prodromis, ſubitò morbus ingruat,
gore valido cum anxietate, angore, per aliquot
ras perdurante, tragædiam ordiens. Frigus ſubſ-
tur calor horripilatione recurrente nonnumquàm
ermixtus. Apparent intereà dyſpnea, doloroſa
ſatio tùm uniùs, tùm alteriùs lateris, oppreſſio
ctoris, in dorſum decumbendi neceſſitas, tuſſis
nc ſicca, nùnc humida, & plerumque ſtriis ſan-
neis immixta, facies rubra, quandòque flavo-
ra, oculorum emicatio, lingua alba, ſicca,
s, labiorum, totiûſque habitûs cutis ſiccitas,

ariditas, halitûs calor, ſitis, cephalalgia, urinæ parcæ & flammeæ, alvus nulla, aut rara & reſiccata. Pleurâ magis quàm pulmo inflammatione laborante, dolor lateris acutus, pungitivus, fixus ut plurimùm & circumſcriptus, licet ad ſcapulas quandòque protendatur. Pulſus celer, durus, ſerrans, parvus haud rarò per oppreſſionem; lentus verò & mollis, ſi pulmo magis inflammatione mulctetur. Febris uno tenore pergens, cum levi ut plurimùm ad veſperam intenſione, abſque intermixtis horripilationibus. Talia hæc ſunt, quæ ſub irritationis tempore inhorreſcunt, quæque ſubindè ſilente, ſilent, aut ſeditioſiùs exacerbantur, acriùs inſurgente clade.

Aſt verò, licet hæc omnia ſymptomata ad veram ſeù phlogiſticam pleuropneumoniam pertineant, nihilominùs quandòque medicus in hoſtem mox pugnaturus, diù multùm hærens ac ſuſpenſus tenetur, ſollicitè ſecùm diſputans, nùm morbus ſit bilioſus, an inflammatorius; non enim, obſervat clar. *Stoll*, ea ſemper morborum pectoris ratio eſt, ut non multa inter ſe communia habeant, nec alter alteriùs perſæpè ſpeciem præ ſe ferat. His in anguſtiis, quid erit medentiùm, inferiùs, in curatione ſcilicet in medium ſum prolaturus.

Intereà ut ſecura pleuropneumoniæ genuinæ diagnoſis inſtituatur, ſequentia ſimul erunt perpendenda : ſcilicet aëris conſtitutio; epidémia regnans; ſigna ſuperiùs dicta; præcedens ſtatus valetudinis; nonnullaque alia apud auctorem jam citatum jucundè delineata.

Pleuropneumoniam genuinam, ut jàm dictum, rbos inter accutiſſimè furentes uno ore recenſent tores. Stadia enim varia percurrens, tertio, nto, ſeptimo, aut nono die, nonnunquam, vel in rtem, vel in ſalutem terminari obſervatur. Aſt ɔgnoſim quàm ſit difficillimùm ſtabilire! Undè exnat *Baglivi : ô quantùm difficile de morbis pulnum certum dare præſagium!* Dantur tamen ıa quædam, queis vel ſalutis ſpem, vel ultima ſumus ominari. Igitur, ſi jam adhibitâ medicaıe tempeſtivâ, dolor lateris, oppreſſio, dyſpnea, is minùs ægrum moleſtant, remiſſiorem morbum ificant. Si è contrariò dolor ſit vehementior, elitûs major difficultas, tuſſis ſiccior, itemque ris, cujus hæc omnia ſunt ſatellitia, acerrimè iat, periculoſum tunc morbum opportet exiſtire. *Riviere med. pract.* Reſpirationem quàm kimè in his affectibus pulmonum obſervandam volunt quam plurimi in arte viri clariſſimi. Docet n *Baglivi*; illam præcipuè, ac ferè unicè in rbis pectoris perſcrutandam. Hæc ſi, prava rit, aït *Stoll* : Timè ſemper, etſi omnia reliqua ntus exoptatos portendant. « La difficulté de reſpirer indique ſur-tout le danger. Si le maade ne peut reſpirer avec une certaine facilité, que quand le tronc eſt élevé, ſi, dans cette poſiion même, la reſpiration eſt très-difficile, on peut aſſurer que le danger eſt éminent. » *Cullen*, *d. par Boſq.*

Morbi cauſam minui, felicemque inſtare reſolutionem novimus, ſi cum ſputo ſat magnâ copiâ excreto, flavo, cum pauco ſanguine mixto, ſatque liberè intrà tertium diem prodeunte, minuantur dolores manifeſtumque levamen ægri percipiant. Apud *Hipp.* etenim legitur : *omnia ſputa mala eſſe quæ dolorem, non ſedant*; *omnium vero optima eſſe illa, quæ dolorem ſedant. prog. aph.* 51. Verùm videtur & contingere cauſam morbi materialem, loco motam, per aperta vaſa, quibuſdam in locis corporis, laudabili cum ægri levamine, viam invenire. Perſcrutante enim manu verſatis practicorum operibus obſervare datur, in morbis acutis inflammatoriis, utì & in pleuropneumoniâ materiæ morboſæ perturbationes quândòque poſſe fieri per ſudores, urinas, alvum, hæmorrhagias ſalutari cum levamine malorum. Sic optimè *Triller* annotat : plerùmque ſervari pleuriticos beneficio naturæ, neglectâ etiàm ſanguinis miſſione, ſi intrà primum & quintum diem, ſanguis purpureus & floridus affatìm de naribus profluat ; dùm plerùmque è ſuperis abeunt ægrotantes, nigro, fœtido affluente ſanguinis effluvio. Adſtipulatur etiàm clar. *Tiſſot* monens : « il ſurvient quelquefois des ſaignemens » de nez, même après pluſieurs ſaignées, qui ſont » très-favorables, & qui ſoulagent ordinairement » beaucoup plus que les ſaignées ; mais il en » ſurvient quelquefois d'une eſpèce de ſang noir » & corrompu, qui annoncent la mort. » Sic apud

clariſſimum *Macbride* legere datur : « une ſueur » douce, copieuſe, générale, accompagnée de la » diminution des ſymptômes fébriles, & qui arrive » dès les premiers jours de la maladie, en arrête » quelquefois la marche. » Sic illuſt. *Stoll* ſe quandòque obſervaſſe teſtatur, apparatu crudo in inteſtinis ſtabulante, diarrhæam lenem ac moderatam, vehementiori illo paroxyſmo, quò pleuritis plerùmque orditur, emotam, ad alvum ruiſſe, molimine naturæ perquàm ſalutari. Aſt verò, hæc levis diarrhæa non hic confundenda venit, cum illâ alvi perturbatione perniciem ægri jugulo intentante, in quâ anacatharſi ſuppreſsâ, viribuſque morbo humi proſtratis, retentrix facultas ventriculi ac inteſtinorum ferè anihilatur : his enim vocabulis talem per alvum factam evacuationem damnavit *Hipp. pleuritide aut peripneumoniâ correpto alvi profluvium malum*, *aph.* 2, *ſect.* 7. Nonnulla ſunt adhùc hoſtilis materiæ è loco motiones, quæ modò cum infelici, modò cum proſpero eventu enaſcuntur; eventus autem bonus creditur illius metaſtaſis, ſi ad talem corporis fiat partem, cui minori cum periculo poteſt inhærere. Sic ab interioribus ad exteriora, bonum; à pectore verò ad cerebrum, malum; celeri enim pede ſubſequuntur ſyncopes, delirium, phrenitis, & nonnunquàm intrà paucas dies, imò & horas, mors. Cæteroquìn, ubi humerum, ſcapulas, dorſum dolor occupat, læta eſt prognoſis; omneſque ferè ſani ad ſuos redeunt, ut

ſuis confirmant obſervatis *Van-Swieten* , *Triller* (1). Quoàd pulſum , *Stoll* , *Fouquet* , *Selle* , *Tiſſot* parvum , mollem & debilem voluere periculoſiſſimum. Parvum verò frequentem & durum affirmant lethalem *Lomnius* & *Galenus*. *De pulſu* , *lib*. 5.

Tandèm ut omnia , quæ tùm bonam , tùm malam prognoſim adimplent , per paucis complectar , quid ſequentia ex *Hippocrate* collecta , in medium proferre vetat ? *Sunt autèm hæc bona , morbum ipſum facilè ferre , ex facili ſpirare , dolorem ſedatum eſſe , facilè ſputum extuſſire , corpus æqualitèr molle & calidum apparere , ſitim non habere , urinas , dejectiones , ſomnos & ſudores , ſingula bona ſuccedere : hæc ſi contigerint , non morietur homo*. È contrariò : *quibus pleuriticis ſtrepitus ſputi in pectore eſt , pulſus exilis , dyſpnœa erecta , delirium , facies triſtis , oculus morbi regii colore infectus , ac caligine obductus , hi pereunt. C. præn.*

His omnibus æquâ lance perpenſis , medico ad hoſtem extrà muros expellendum ſeſe accingenti , incumbendum venit , ut humorum circulantium copiam , impetumque furentem eorumdem in loca

(1) Diebus decembris ultimi , in noſocomio hujuſce urbis , gallicè *Saint-Eloy* dicto , plurimos inter ægros pectoris morbo inflammatorio laborantes, militem egomet vidi pleuritide verâ læſum , cui ſexto morbi die , dùm metaſtaſis , relictâ priori ſede , ad ſcapulas aderat , omnia ſubindè bona contigerunt. Non paucis exactis diebus , ſolitâ medicatione factâ , ſuos ſanus repetiit.

inflammata, quantociùs minuat : per amplum ergò vulnus, largam venæ-ſectionem quàm citiſſimè celebrari jubeat, iterandam poſt aliquot horas, ſi res poſtulat, manu tamen in genere parciori. Quamvis autem ſanguinis miſſio in morbi principio præprimis conferat, tamen quandòque adultiori jam morbo, ſcilicet ſub quinto, ſexto, ſeptimo, octavo, nonoque die, ſi in exordio fuerit neglecta, aut inſufficienter celebrata, cum fructu ſanguinem de venis miſſum fuiſſe conſtat; notabile eſt exemplum apud *Hipp.* qui *Anaxioni* ſecuit venam octavâ morbi die, vel quòd citiùs non fuerit vocatus, vel quòd in pleuritide crudiſſimâ, quæ undecimo die vix coqui cœpit, morbus tulit inducias. Haud minori fortunato cum eventu *Hipp.* veſtigia legentes nonnull auctores *Van-Swieten*, *Triller*, *Tiſſot*, &c. Ineunte etiam die nono, peſſima dùm ſymptomata, metùſque ſuffocationis ingruunt, evacuato ſyſtemate ſanguifero, ad vitam quandòque revocant ægros eluctantes inter mille mortis propinquæ imagines.

In morbis inflammatoriis pleriſque, ſanguis è venâ eductus obtegitur in parte ſuperiori inſulæ pelle craſſâ, albâ, tenaci. Hæc pellis *phlogiſtica cruſta* nuncupatur. Quamdiù illa cruſta albicans in ſanguine profuſo conſpicitur, tamdiù ſtatuere medentes quàmplùrimì venam ſecandam eſſe. Quàm autem infida ſit illa indicatio! quàm ſola cruoris inſpectio ad therapeiam parùm conferat! equidèm, in laterali

morbo birioſo rheumatico cruſta apparet craſſior ut plurimum, & major ita ut parum, aut nil fermè nonnumquam craſſamenti adparuerit. *Stoll*; « Il » arrive ſouvent, diſent *Macbride* & *Tiſſot*, » que dans l'inflammation de poitrine la plus vio- » lente, cette croûte ne ſe forme jamais. » Certa fide hunc *corium phlogiſticum* obſervaſſe teſtantur *Van-ſwieten*, *Barthez*, Univerſiratis Cancellarius illuſtr. tùm in pleuriticis, tùm in ſaniſſimis hominibus, quibus ob cauſam quam appellabant *prophylacticam*, vena ſecabatur. Sic ergò, ut latex purpureus pleno effluat rivo, non tantummodò ab illâ pleuriticâ cruſtâ medicus ſe gerat, ſed potiùs à concurſu variorum ſymptomatum, ſcilicet à doloris & febris intenſitate, ſtatu virium, calore arido, tuſſi ſiccâ, ſputorum coctorum abſeutiâ, pulſu duro, difficultate reſpirandi, quæ quamdiù vigent, tamdiù viget ſolvendi, emolliendi, & maſſam ſanguineam minuendi indicatio. Aſt autem, fractâ jam phlogoſeos intenſitate, ſolutove morbi, impete primo, ſi natura per ſputa criſim incipiat moliri, venæ-ſectionibus valedicendum, ni ſigna referveſcentis adhùc inflammationis, ut febris fortior, reſpiratio moleſtior, ſanguine nimis tincta excreta materia, &c. hoſpitantem adhùc in pectore indicent inflammationem, & iterùm jubéant ferro debellare. Quinimò etiamſi phlebotomia in morbi exordio præſtantiſſimum ſit auxilium, vitalis tamen laticis prodigus non adeò debet eſſe medicus, ut in illo effundendo diutiùs

quàm par eſt, immoretur. Incaſſum enim hiſce largis ſanguineis evacuationibus, fractis jam ægrorum viribus potiùs, quàm morbo, hoſtilem materiam in coctionem reſolvere conaretur; & reverà, vis vitæ nimis dejecta, muneri fungendo impar, priùs oneri ſuccumbet, quàm opus ſuum aggrediatur. Vitali igitur profundendo latici non fuſiùs indulgendum. Talis enim *ſanguinaria* medicatio, virium accerſens ruinam, febrile incendium alit, & ut aït poeta :

> Multas præſtantes animas acherontis ad oras
> Præcipites dedit ante diem.
>
> Hom. Iliad.

Hinc ſanguini parcendum, & ſimul ſunt præſcribenda quæ orgaſmum ſanguinis compeſcant, ut larga potuum refrigerantium copia, emulſiones nitratæ, vapores aceti puri, ſuccus aurantiorum acidulus, decocta hordei, avenæ, cum oxymelle, vel melle ſimplici aut ſambuco, quæ calidè crebrò, ſed parvâ copiâ hauſta humoris ardorem, ebullitionem cohibent, & omnibus ſimul favent ſecretionibus. Sic enim *Huxham* de hiſce hauſtibus : « Toutes ces potions ſatisfont parfaitement à l'indication, étant bues chaudes & à pluſieurs repriſes : par ce moyen une grande partie de la vapeur reſolutive de ces liqueurs rafraîchiſſantes & humectantes, paſſe dans les poumons & dans leurs vaiſſeaux, délaie & humecte la matière qui les obſtrue. » Enémata hìc pariter conveniunt,

quæ dùm liberam alvum ſervant, cavent-ne conſtipatione calor adaugeatur, cephalalgiam, abdominis dolores leniunt, derivationem que humorum è pectore cient. Haud minori cum effectu hìc quoque pediluvia poſſunt adhiberi.

Primariâ medicatione jam adhibitâ, cùm materies aliena mobilis effecta, ob lentorem, aut vim vitæ nimis dejectam ſputando educi nequit, pulmoneſque ſub pondere gravat, convenit medicamento movente, attenuante, ſtimulante viribus vitæ debilitatis ſuppetitas ferre, ut ſecretiones & excretiones quæ ob morbi vehementiam, diuturnitatem, prægreſſaſve largas, ſanguineas evacuationes languent, admoto pectorantium ſtimulo reſuſcitentur. Hunc in ſcopum medicamina è tartaro ſtibiato, oxymelle ſcillitico, kermete minerali, aliaque hujuſmodi adhibeantur, illâ tamen doſi, ut nec vomitum, nec alvum movere queant. Quinimò in exhibendo kermete minerali, itemque propinandis quibuſcumque expectorantibus ex claſſe mineralium, non præmaturè agendum cenſet eruditiſſimus *Stoll*. Rebus enim jam in vado propè modùm poſitis, medicamen expectorans maturiùs ac par eſt exhibitum, novos febriles motus, doloſo ſub cinere latitantes excitat, venæ ſectione compeſcendos: undè in illud incurritur diſcrimen, ne cùm jam in laticem vitalem latiùs peccatum eſt, nimiùm vis naturæ proſtrata, munus ſuum iterùm ſubire recuſet. Itaque, ut perpaucis cum clar. *Stol*

dicam ; quamdiù aliqua adhuc inflammatio adeſt, etſi ob celebratas ſanguinis miſſiones, multùm à ſuo vigore remiſerit ; quinimò, quamdiù vel prudens ſuſpicio, metuſque eſt, ne denuò phlogoſis recrudeſcat, in emollientibus, refrigerantibus, ſolventibuſque ſolis inſiſtendum, damnanduſque eſt intempeſtivus remediorum ſputa moventium uſus.

Nunc verò, ſi à quâcumque causâ anacatharſis, aliæve criticæ perturbationes, ſubitò ſufflaminentur ; ſi & interim peſſima referveant ſymptomata, angor, dyſpnea, dolor pectoris, in aperto verſatur æger diſcrimine, & nonnunquàm hac in re præcipiti, fit anceps medicus. Gravem enim, ex commiſſo in ratione medendi errore, noxam ſequi neceſſum eſt. Et reverà : quàm alto ſe mari committat, ventorum lubibrium, fluctuumque præda, ſi ubi vis vitæ, *debilitate verâ*, molem ulteriùs promovere haud potis ſit, educat ſanguinem certiſſimè non reum ! Hic enim ambobus utique brachiis complectenda veniunt cardiaca, roborantia, ſtimulantia ; ut decocta corticis cum camphorâ, infuſa radicis ſerpentariæ virginianæ, contrajervæ, angelicæ, & præſertìm veſicantia ſuprà ipſummet pectus oppoſita, quæ dùm lævi ſuccuſſione viribus ſtimulum addunt, dehiſcens & jamjàm ruiturum ædificium ſæpè numerò ſuſtentant, unica propè modùm fulcra, at imparia ſæpè. Cùm verò, *valentibus adhuc vitæ viribus*, materia hoſtilis tumultuariè impetum, & pleno agmine faciat, quid vires acerrimæ can-

tharidum, ſtimulique alii poſſunt! Pugio plumbeus in leonem! Qui clavâ herculeâ debet excipi, methodo antiphlogiſticâ. Potiùs ergò, *Stoll* aſſentiente, irruenti hoſti cedendum pauliſper eſt, & ſpatia amplianda, ne intrà anguſtias concluſus, ſibi ipſemet exitum præcludat. Hunc in ſcopum, ſanguinis miſſione, cautâ utiquè manu, & parcè & per vices & demùm potu fotuque emolliente ad doloris ſenſum adplicato, vias expedire conandum eſt. Quædam ſunt auxilia alia, ad eundem effectum commendata, ut ſanguiſugæ, cucurbitulæque ſcarificatæ, quæ ſcapulis, dorſo admotæ, ad extùs cient humumores, ſanguiniſque plethoram localem minuunt, ut felici confirmavere praxi *Van-Swieten*, *Riviere*, *Huxham*, *Vigarous*.

Aſt verò, ſi medicamica tempeſtivè fuerint adhibita, ſi prædicto æger uſus fuerit regimine, morbuſque tandem ad ſolutionem perveniat, criſi naturali, quæ ſit ut plurimùm ſeptimo, octavo, nono, vel undemo die, tunc temporis medicus moliminum medicatricis naturæ ſolummodò ſit ſpectator, non ità tamen otioſus, ut ægrotanti non debeat ſedulò invigilare. Caveat enim, ne diuturno decubitu, ſtragulorumque coacervatorum tepore, tepidiſque, ut mos fert, potibus, ſudores admodùm pernoxii moveantur. Caveat, ne aër frigidiuſculus in conclavi identidèm refocillatus, recta ægrotantem feriat. Caveat, ne citiùs arceantur procul potus refrigerantes, aqua pulli vituli, cremores orizæ,

hordei, panis, aliaque hujuſmodi. Caveat, ne re-liquæ hoſtiles, præmaturo purgante pharmaco, per anum everrantur. Caveat, cùm ægri ex hoc morbo reconvaleſcentes facillimè relapſum perpa-tiuntur, præcipuè ſi paulò pleniùs quàm fert ven-triculus, nutriantur; caveat, inquam, ne in re-gulas diæteticus peccetur; amaricantium verò & ſtomachicorum remediorum ope vires coctrices, quas morbus atque ipſa morbi medendi ratio frege-rant, jubeat corroborare.

Tandèm, dicenda adhùc reſtant aliqua, quæ medentem in varias trahunt partes, ſollicitèque ſecùm diſputantem, nùm pleuropneumonia ſit bi-lioſa, nùm inflammatoria, nùm ex utrâque com-poſita. Nonnunquàm enim annotante clar. *Stoll*, adeò cauſa mali eſt obſtruſa, & ſunt quandòque adeò complicata ſymptomata, ut tot argumenta pro illâ, quot pro iſtâ pugnent. His in rerum an-uſtiis, medicus quam partem, quot-vè conſilium rripere debeat dubius fluctuat: delicatiſſima enim n praxi medicâ ea res eſt, ubi ob periculum ſummè ræceps in arenâ conſilium capiendum. Attamen, ùm quid moliri oporteat, curtam ac indirectam ateriæ medicæ ſuppellectilem potiùs habere juvat, ıàm nullam, aut comtam, aut ancipitem. Igitur, potè utrique morbo ex æquo convenientia, quentia poſſunt adhiberi, potus copioſi cum melle, eto & ſale medio quodam; tempeſtivus clyſte-m uſus; exiguæ venæ-ſectiones; & quædam

alia, quæ forsàn aliquid ſuggerunt, undè novam poteſt venari indicationem. Verùm, inquit idem *Auctor*: quemadmodùm in multis aliis, ità etiàm in hocce caſu evidentes canones non poſſunt ſtatui; prudens omnium quæ ægrotum ſpectant & adcurata æſtimatio, quam uſus artis aſſiduus, varius, judicioſus, multaque medicatio comparaverunt, agendorum in re præcipiti rationes ſecuriùs ſuppeditabunt.

FINIS.